

Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

www.lpkts.lt

Trisdešimtieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2018 m. lapkričio 30 d.

Nr. 44 (1306)

Minime LPKTS įkūrimo 30-metį

Tremtinių šventėje skambėjo dainos ir sveikinimai

Antradienį Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Tauragės filialas ir choras „Tremtinys“ minėjo 30-ąsias veiklos metines. Daugiau nei dvi valandas Kultūros rūmuose aidėjusios dainos ne vieną atėjusį privertė nubraukti ašarą. Renginio vedėjo Liudo Mikalausko teigimu, kai kurios patriotinės melodijos šiemis žmonėms yra kur kas daugiau nei tekstas ir muzika, tai – maldos, padėjusios išgyventi sunkiu gyvenimo laikotarpiu.

Tauragės politinių kalinių ir tremtinių bei mišraus choro „Tremtinys“ veiklos 30-mečio renginiai prasidėjo Šv. Trejybės bažnyčioje, kurioje buvo aukoamos šv. Mišios. Vakare pilna Kultūros rūmų salė laukė šventinės dalies, kuriai diriguoti ėmėsi Tauragės garbės pilietis, kartu su choru „Tremtinys“ užaugęs atlikėjas Liu-

das Mikalauskas.

Charizma spinduliuojantis vakaro vedėjas ne kartą priminė, jog malda ir daina tremtinius lydėjo pačiais suniausiais gyvenimo momentais. Istorijos vingiai šiemis žmonėms nepagailėjo karčių išbandymu.

Vos 5 mėnesių į Sibirą su téveliais ištremtas LPKTS Tauragės filialo vadovas Antanas Stankus – vienas jauniausių sąjungos narių. Nuo 2010 metų jis rūpinasi tremtinių veikla, globoja choro veiklą. A. Stankus teigė, jog padaryta yra ištisės nemažai: atsta tyta Šubertinė, muziejus, paminklai, surengti renginiai. A. Stankus dėkojo buvusiems Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Tauragės filialo vadovams Gediminui Katinui, Nikodemui Krapavickui, Pijui Maksimavičiui, Pranui Rindokui. Gausių

aplodismentų sulaukė ir ilgametis mišraus choro „Tremtinys“ vadovas Romualdas Eičas. Jis beveik 30 metų vadovauja atlikėjams, kurie šventės metu dar kartą padainavo susirinkusiems svečiams. Tačiau dainavo ne tik jie, bet ir svečiai – Gargždų choras „Atminties aidas“ bei uostamiesčio choras „Atminties gaida“.

Puikiai žinomos patriotinės melodijos ne vienam garbingo amžiaus žiūrovui išspaudė ašarą. Kaskart sudainuota daina sulaukdavo gausių salėje sėdinčiųjų plojimų. Paskutines renginio dainas choras atliko kartu su operos solistu Liudu Mikalauskui. Jungtinėms pajégoms dirigavo R. Eičas, kuriam po renginio gėlių įteikė rajono meras Sigitas Mičiulis, Tauragės apskrities verslininkų asociacijos pirmininkė Giedrė Stulginskienė,

„Mintaujos“ chorovadovė Danutė Petraitienė, Šaulių sąjungos atstovai.

Tauragės kultūros centro direktorius Virginijus Bartušis padėkė įteikė nuo pirmosios choro repeticijos „Tremtinyje“ dainuojančiai Genovaitė Šimaitienei. Nusilenkti visiems daininkams, o netrukus į sceną atneštas šventinis tortas, papuoštas 30-metį menančiu ražiniu.

Tauragėje „Tremtinio“ klubas įsikūrė 1988 metų lapkričio 4 dieną Gedimino Katino ir Edmundo Sakalio iniciatyva. Mišrų chorą „Tremtinys“ šiuo metu vienija daugiau nei 20 vyrų ir moterų. Dėl amžiaus ir jėgų stygiaus kai kurie buvę atlikėjai 30-mečio pasirodyme dalyvauti negalėjo, stebėjo pasirodymą iš žiūrovų kėdžių.

„Tauragės žinių“ inf.
Reginos Vaičaitienės nuotraukos

Anykščių filialui – 30 metu

Lapkričio 17 dieną Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Anykščių filialo nariai, minėjome filialo įkūrimo 30-metį. Renginys prasidėjo šv. Mišiomis, kurios buvo aukoamos už mirusius filialo narius ir žuvusius Lietuvos laisvės kovotojus. Renginyje dalyvavo LPKTS Anykščių filialo nariai ir daug garbingų svečių: meras Kęstutis Tubis, Antano Baranausko ir Antano Vienuolio-Žukausko memorialinio muziejaus diretorius Antanas Verlickas, Seimo nario Sergejaus Jovaišos padėjėja, TS-LKD partijos atstovės Jūratė Girnienė, Ona Repečkienė, LPKTS Ukmergės filialo atstovai su pirmininke Aldona Kalesniene, Anykščių Jono Biliūno gimnazijos istorijos mokytoja Jūratė Musteikienė su gimnazistų grupe bei kiti svečiai.

Po šv. Mišių renginys tėsėsi Kultūros centre. LPKTS Anykščių filialo pirmininkė Prima Petrylienė po trumpos kalbos pakvietė dalyvius sugiedoti Lietuvos valstybės himną ir pagerbtį tylos

minute į Amžinybę išėjusius skyriaus narius. Įrenginį buvo pakviesti pirmieji „Tremtinio“ klubo įkūrėjai Aloyzas Kvedaras ir Gintaras Vaičiūnas. G. Vaičiūnas trumpai papasakojo, kaip vyko pirmasis steigiamasis tremtinių klubo susirinkimas, kuomet abu tremtinių klubo įkūrėjai buvo jauni istorijos mokytojai, kupini idėjų ir optimizmo.

Ziūrėjome filmą apie Sajūdžio ir klubo įkūrimą, kurį išsaugojo muziejaus diretorius A. Verlickas. G. Vaičiūnas komentavo, nes buvo sunku atpažinti žmones, kurie priė 30 metų dalyvavo šiame istoriniame įvykyje. G. Vaičiūnas su tremtiniais bendradarbiauja jau 30 metų. Jis šešerių metus dirbo Vilniuje Genocido aukų muziejaus direktoriumi, o laisvalaikiu rinko medžiagą apie partizaninį judėjimą Anykščių krašte. Greitu laiku turėtų pasiodyti jo knyga – „Žuvusių Anykščių krašto partizanų žinynas“.

Filialo pirmininkė P. Petrylienė šiltai kalbėjo apie buvusius bendražygius

ir filialo pirmininkus, kurių tarp mūsų jau nebéra, kalbėjo ir apie ilgą 21 metų vadovavimą filialui.

Su filialo 30-mečiu P. Petrylienė ir filialo aktyvą sveikino Anykščių rajono meras Kęstutis Tubis, šiltus sveikinimo žodžius sake ir gėlių įteikė kiti svečiai. Šventiniame renginyje koncertavo kapela „Vieversa“ iš Ukmergės rajono. Skambėjopartizaniškos dainos, kurių su malonumu klausėmės. Keletą dainų atlili

ko ir buvusių tremtinių choras.

Vėliau prie vaišių stalo dalijomės renginio įspūdžiais. Esame dėkingi Kultūros centro direktorei Dijanai Petrokaitei už jaukią ir gražiai papuoštą salę, o rajono merui Kęstuciui Tubiui ir muziejaus direktoriui Antanui Verlickui, kad praturtino renginį.

Renginio organizatoriai – LPKTS Anykščių filialas.

Liudvika DANIELIENĖ

Kuo gydyti V. Putino paranoja?

Paranoja – psichinė liga, kuriai būdingi nuolatiniai kliedesai (persekojimai, pavydas, didybė ir kita – Tarptautinių žodžių žodynas). Tarp tų kitų – begalinis troškimas būtijei ne pasaulio galingiausiu, tai nors tarp kitų pasaulio galingųjų ir diktuoti savo valią visoms kaimyninėms valstybėms. Skaldytį Europos Sąjungą ir po vieną valstybę patraukti savo pusėn, kištis į kitų šalių politinius procesus. Dabar jam svarbiausia atkurti visą buvusios SSRS geopolitinę erdvę. O gal ir viso buvusio „socialistinio“ lagerio erdvę. Nors galiu jis turi mažiau nei Olandija, bet visus gąsdina savo atominė bomba. Ar tai ne visiška beprotoybė? Gal ir ne. Juk visi mato, kaip jis judina Balkanų šalis, vilioja Serbiją, Juodkalnijoje organizavo perversmą, gliaudo po vieną Graikiją, Vengriją, Serbiją, Slovakiją, meilinasi Italijai.

JAV prezidentas D. Trumpas surado gerą receptą, kaip priversti Iraną sėsti prie derybų stalo. Tas receptas gerai tinka ir V. Putiniui. Visi diktatoriai pripažįsta tik į jėgą, kuri gali jiems pažeisti. Iranas jau pajuto naujų JAV sankcijų poveikį jo ekonomikai ir švelninga toną. JAV grąžino Iranui visas sankcijas, kurios buvo atšauktos, pasirašius 2015 metais branduolinį susitarimą ir dar jas sugriežtino. Pagrindiniai sankcijų tikslai – naftos eksportas ir finansų sektorius. Kas pasunkina kitoms valstybėms palaikeyti su Iranu verslo santykius. Visi atsiskaitymai su Irano bankais bus laikomi neteisėtais JAV požiūriu. Šikart reikalavimai daug griežtesni. Reikalaujama sustabdyti Irano kibernetines atakas, balistinių raketų bandymus ir paramą teroristinėms organizacijoms bei sukarintoms grupuotėms Vidurio Rytuose. Tikslu pakeisti Irano režimą nėra.

Spaudimo strategija jau veikia. Dabar Iranas nori tiesiog išgyventi. Sankcijos galioja per 700 įmonių bei asme-

nų, tarp jų – pagrindiniams bankams, naftos eksportuotojams ir krovinių gabėjimo bendrovėms. Manoma, kad Briuselyje įsikūrusi tarptautinių tarpbankinių finansinių atsiskaitymų organizacija SWIFT nerizikuos susipykti su JAV ir nutrauks ryšius su organizacijomis ir institucijomis, kurioms yra paskelbtos sankcijos. Dėl to Iranas bus viškai izoliuotas nuo tarptautinės finansų sistemos.

Bet Anglija, Vokietija ir Prancūzija remia Iraną. Bendrovėms, prekiavjančioms su Iranu padeda išvengti JAV sankcijų. Rusija pažadėjo visokeriopą paramą Iranui. Šitaip Vakarų šalys kenkia vienos kitų interesams, nors ilgalaikei interesai yra bendri.

Visa tai, kas paminėta aukščiau, idealiai tinka ir Kremliai, tik vietoje Irano tereikia rašyti Rusijai. Jeigu JAV paskelbtu tokias pat sankcijas ir ES netrukdytų – V. Putinas tuo pataptų švelnus kaip avinėlis. Juk po Krymo aneksijos buvo siūloma atjungti Rusiją nuo SWIFT sistemos, bet Europos didieji nesutiko, nes daug jų bendrovės pelningai prekiavo ir investavo Rusijoje. Še tau ir vertybės.

Politikų, politologų ir žurnalistų komentarai apie esamą paradoksalią situaciją. R. Juknevičienė „Tremtinje“ rašė – JAV ruošiasi pasitraukti iš 1987 metais pasirašyto JAV ir SSRS Vidutinio nuotolio branduolinių pajėgų sutarties. Ją pasiraše Ronaldas Reaganas ir Michailas Gorbačiovė. Diskusija vyksta apie tai. Kaip atgrasyti ir suvaldyti pranašumą Europoje per pastarąjį dešimtmetį išgijusią Rusiją ir sparčiai raketas vystančią Kiniją. Rusijai tai baisaus karos galimybė arba atskirų teritorijų atplėšimas, šantažuojant branduoliniu ginklu, taps realybe. (Apie tai jau spėjo Rusiją ir JAV išpėti pats M. Gorbačiovė.) Branduolinio ginklo

modernizavimas ir dislokavimas strateginiuose taškuose (kaip Karaliaučiaus krašte) buvo Kremliaus prioritas. Jis spėjė į visas sutartis, jas laužę ir laužo. D. Trumpo svarstymai pasitrauki iš sutarties tiesiai ir atvirai rodo, kad JAV ryžtasi stabdyti Rusijos melus ir apgavystes. Karaliaučiaus krašte jau dislokuoti „Iskanderai“. Ten modernizuojama atominio ginklo laikymo bazė. D. Trumpas sako V. Putiniui: „Baik savo beprotiškus žaidimus. Arba ginklavimosi varžybose sugriūsi. Kaip sugriuovo SSRS“.

A. Medalinskas susirūpinęs dėl JAV prezidento pareiškimų prieštarinumo, čia jis pareiškia, kad gali aplieisti Europos reikalus, bet netrukus jo administracijos pareigūnai viskā grąžina į senas vietas, o pačią politiką padaro net kietesnė nei buvo jo pirmata. (Laikas būtų perprasti D. Trumpo verslininko derybinę taktiką, jis pirmai partnerius nugąsdina galimomis pasekmėmis, o, kai šie sunerimsta, pasako savo tikrus ketinimus.)

Bernardas Gailius apie Europos federalinę santvarką, kurios taip labai nori A. Merkel ir E. Makronas, ir V. Putinas. V. Putini federacija patinka, nes jis su šiais dviam svarbiausiais ES vadovais jau yra radęs bendrą kalbą. Bet žmonės jos nenori. Istorinė Europos valstybių patirtis verčia jas branginti savo suverenumą ir vykdinti savarankišką politiką. Klausimo esmė yra federacijos narių teisės. Kuo toliau nuo centro, tuo svarbesnės teisės. Kitados taip buvo JAV ir privėdė prie pilietinio karo. Susitarimą pavyko pasiekti, kai Konflikto valstija (dydžiu panaši į Lietuvą) pasiūlė visiems priimtiną kompromisą. Gal Lietuva galėtų ES pašiūlyti tokį kompromisą?

K. Girniaus nuomone, V. Putinas yra rusų nacionalistas. Pabrėždamas

stačiatikybės svarbą, jis eina ta linkme. Bet jo politiką labiau lemia siekis atkovoti Rusijos valstybės didybę, jos išsiaučiajamą vietą tarptautinėje visuomenėje. Rusijos valstybės vadovams visada labiau rūpėjo imperija, valstybė, dinastija, negu rusų tauta.

Prof. V. Landsbergis prisimena Sąjūdį. Lietuvoje kalbama apie poslinkį į demokratijos mažėjimą, į norą valdyti iš viršaus, apie žmonių grupę, kuri nori tvarkyti – įvesti tvarką. Sąjūdis buvo pries tvarką iš viršaus, kuri buvo SSRS laikais. Dabar toks pražūtingas keliai vėl siūlomas – „ivesime tvarką“. Toks šukis jau 20 metų skamba Maskvoje, kur „ivedė tvarką“ ir užkimšo kitaip galvojantiems burnas. Ką ištrėmė, ką nužudė, sunaikino tuos, kurie nepritarė.

Angļų žurnalistas Edvardas Lukas tvirtina, kad finansai yra geopolitikos gysla. (Todėl D. Trumpas ir spaudžia agresorius, trikdydamas jų finansų veiklą.) Vakarų saugumo politika primena mėginių rasti kelią žvelgiant atgal. Todėl pasiekimai atrodo apgailėtinai. Nesugebėta nuspėti SSRS žlugimo. Nežvelgta KGB revanšo, kaip V. Putino atėjimas įvaldžia. Vakara buvo apkvailinti D. Medvedevo ir V. Putino susikeitimą pareigomis. Jie nenutuko apie artėjančią Krymo atplėsimą ir 2014 metų karą Rytų Ukrainoje. Pagaliau Vakarai įsisąmonino, kad Rusija kelia grėsmę. NATO sustiprino savo teritorinę gynybą šiaurės rytų ir pietryčių Europoje. ES pertvarkė energetikos saugumą. Vakarai sustiprino savo kontržvalgybą pries Rusijos šnipus. Rimčiau vertina kibernetinį saugumą, suprantą, kad informacija gali būti naudojama kaip ginklas. Rusija nėra turtinga šalis, bet ji turi pakankamai pinigų pirkti politinei įtakai. Ir netikėtos Rusijos atakos pavojujus smarkiai sumažėjo.

Dr. Povilas JAKUČIONIS

Pirmieji „Tremtinio“ klubo žingsniai Jonavoje

1988 metais Lietuvoje prasidėjo Atgimimas. Žmonės pajuto norą susiburti, pasikalbėti, išsipasakoti apie partirtas kančias, skriaudas, nebijdami, kad vėl bus ištremti ar uždaryti į kalėjimą. Pajuto norą dirbtį Lietuvos labui. Tų metų liepos 3 dieną Lietuvoje buvo įkurtas Persitarkymo Sąjūdis ir pirmoji Sąjūdžio komisija stalinizmo nusikaltimams terti.

Jonavoje taip pat įsikūrė Lietuvos Persitarkymo Sąjūdžio iniciatyvinė grupė, kuri labai greitai apjungė įvairaus amžiaus, skirtingo išsilavinimo žmones, trokštančius naujai gyventi, dirbtį, kurti. Burti buvusius politinius kalinius ir tremtinius Jonavoje Sąjūdis įpareigojo iniciatyvinės grupės narę, politinių kalinių dukterį Ireną Zinkevičiūtę.

Buvusių politinių kalinių ir tremtinų pirmasis steigiamasis suvažiavimas jau buvo įvykęs 1988 metų rugpjūčio 26 dieną ir buvo įkurta Politinių kalinių ir tremtinų organizacija.

1988 metų lapkričio 6 dieną Irenos Zinkevičiūtės kvietimu, Jonavos buvę politinių kalinių ir tremtinų rinkosi į pirmąjį susirinkimą. Muzikos mokyklas salė buvo pilnutėlė.

„1988 metų lapkričio 13 dieną įvy-

ko Jonavos „Tremtinio“ klubo steigiamasis susirinkimas. Buvo išrinkta pirmoji „Tremtinio“ klubo taryba iš devynių asmenų ir jos pirmininkė Irena Zinkevičiūtė, pavaduotojas Antanas Gabužis, nariai: Z. Miliukienė, E. Mockaitienė, A. Vasiliauskas, M. Rimavičius, L. Tafkevičius, P. Jasilionis ir sekretorė V. Gabužienė. Buvo sudarytos keturios darbo grupės: istorinė–literatūrinė, politinė, socialinė–buitinė ir kultūrinė.

Išrinktoji taryba dirbo labai intensyviai. Registravo visus buvusius politinius kalinius ir tremtinius, gyvenančius Jonavoje ir rajone. Siuntė paštu į Generalinę prokuratūrą ir Vidaus reikalų ministeriją dėl reabilitacijos pažymų gavimo. Buvo renkami pareiškmai dėl turto grąžinimo ar kompensacijų išmokėjimo, derinant šiuos klausimus su Vykdomojo komiteto atitinkamomis tarnybomis. Išsiaiškinta, kaip į darbo stažą bus įskaičiuojamas laikas, praleistas kalėjimuose, lageriuose ir tremtyje, kaip bus perskaiciuotos pensijos. Organizavo iš Igarkos parvežtų tremtinų palaikų sutikimą Kėdainiuose, jų parvežimą į Jonavą ir iškilmingą palaidojimą.

Labai aktyviai dirbo tarybos pirminko pavaduotojas Antanas Gabužis.

Jo pastangomis buvo gautos ir suremontuotos klubo būstinės patalpos, įvestas telefonas, įregistruotas „Tremtinio“ klubas. Būstinėje pradėta budeti. Įsigyta vėliau.

1989 metais jau minėjome Vasario 16-ąją – Lietuvos Nepriklausomybės dieną. Buvo tremtiniai entuziastai, dar

neturėdami chorovadovo, dainavo patriotines ir tremties dainas. Kovo 25 dieną minėjome 1949-ųjų trėmimą. Buvo priimta rezoliucija, kad trėmimas būtų pripažintas tautos genocidu ir išaiškinti jo vykdytojai Lietuvoje. Gegužės 22 dieną minėjome 1948 metų trėmimą. (keliamai į 4 psl.)

— I-oji Taryba 1988-1989 m. —

Ivykiai, komentarai

Opozicija valdančiajai daugumai – iki kelių

Ką galima pagalvoti, perskaicius štai tokią žinutę: „Vyriausioji rinkimų komisija (VRK) kovo viduryje pradėjo tyrimą dėl galimos neteisėtos paramos Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sajungai, kai paaiškėjo, kad fondo „Švieski me vaikus“ vaikams už Ramūno Karbauskio įmonių lėšas pasiūtus vaikiškus tautinius kostiumus dalija „valstiečiai“ Seimo nariai ir jų padėjėjai. Tyrimas turėjo būti baigtas liepos viduryje, bet išvadą nėra iki šiol. Kitus plėčios apimties tyrimus, pavyzdžiu, Lietuvos socialdemokratų partijos pažeidimus per 2016 metais Seimo rinkimų kampaniją VRK suskubo ištirti iki antrojo valstybės dotacijų skirstymo. LSDP pažeidimai pripažinti šiurkščiais, iš partijos atimta pusmečio dotacija. Na, o galimi „valstiečių“ pažeidimai liko nenagrinėti.“

Ką čia besugalvosi – išvada peršasi savaime: VRK turbūt ne atsitiktinai vilkino tyrimą, nes jai vadovauja pirmininkė Laura Matjošaitytė, apie kurios „nešališkumą“ vien šįmet girdime bene trečią kartą. Prisiminkime metupradžią (vasarą), kai naujienų portalas „15min.lt“ rašė, jog „VRK darbo grupė 2017 metų birželį parengė išvadą dėl Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sajungos vadovo R. Kar-

bauskio mecenuojamų renginių, tačiau tuomet išvada nebuvo pateikta svarstyti komisijai. (Šią išvadą parengė senoji komisija savo kadencijos pabaigoje, o birželio antroje pusėje buvo sudaryta nauja VRK su pirmininke Laura Matjošaityte priešakyje, – red. past.) VRK išvadoje dėl „Agrokoncerno“ paramos renginiams, serialui „Naisių vasara“ nenustatyta rinkimų išstatymu pažeidimų, tačiau siūlyta kreipitis į Valstybinę mokesčių inspekciją dėl galimų mokesčių išstatymu pažeidimų skiriant paramą. VRK darbo grupė suskaičiavo, kad su R. Karbauskio susijusiems renginiams 2013–2016 metais „Agrokoncernas“ galėjo išeisti per milijoną eurų.“

Tačiau ši išvada taip ir „liko stalčiuje“, kol opozicinė TS-LKD kreipėsi į Generalinę prokuratūrą, prašydama atlikti tyrimą, ar šioje situacijoje negalima ižvelgti prekybos poveikiu ir piktinaudžiavimo požyriu. Opozicija iškélé versiją, esą nuslėpus darbo grupės išvadą dėl „Agrokoncerno“ milijoninės paramos su R. Karbauskio susijusiems renginiams L. Matjošaitytei atsidėkota VRK vadovės postu... Kadangi opozicijos balsas į dangų neina, VRK naujaji pirmininkė „valstiečių – žaliųjų“

pastangomis buvo „išteisinta“.

Atėjo vasara. Birželį Seimo opozicija TS-LKD kreipėsi į Vyriausiąją tarnybinę etikos komisiją dėl VRK pirmininkės L. Matjošaitytės, kai paaikėjo, kad ji Biudžeto ir finansų komitetui pateikė VRK išvadą dėl politinių partijų finansavimo išstatymo, kurios VRK iš tikrujų net nesvarstė! Pakeitimas įregistruavo „valstiečių – žaliųjų“ koalicijos partneriai „socialdarbiečiai“, kurie, priėmus tokius pakeitimus, galėtų gauti dalį Lietuvos socialdemokratų partijai (LSDP) priklausančios dotacijos.

TS-LKD frakcija išplatino pranešimą, kuriame teigama, kad „Seimo Biudžeto ir finansų komiteto išvadų rengėjų darbo grupei svarstant klaušimą dėl politinių partijų finansavimo išstatymo straipsnių pakeitimo, VRK pirmininkė L. Matjošaitytė pateikė VRK išvadą.“

Posėdžio metu paaikėjo, jog L. Matjošaitytė minėtos VRK išvados ne tik nesvarstė komisijos posėdyje, bet ir nepriėmė jokio kolegialaus sprendimo, o VRK nariai apie tokią išvadą rašta sužinojo tik jų pateikus Seimo komitetui. O komitetui pateiktame rašte teigama, kad VRK išstatymo pakeitimams

pritaria! Skandalo pradžioje L. Matjošaitytė bandė išsisukti, teigdama, jog tai tik jos nuomonė, bet gi akivaizdu, jog VRK pirmininkė veikė vienasmeniškai, be komisijos sprendimo pateikė Seimo komitetui neteisėtą dokumentą komisijos vardu. Kilus triukšmu L. Matjošaitytė klausimą dėl partijų finansavimo pakeitimų įtraukė į VRK darbotvarkę.

Be abejo, „valstiečiai – žalieji“ ir ši kartą nežvelgė tokioje VRK pirmininkės veikoje nieko bolo, na nebent tai, kad „opozicija trukdo dirbt“. Nepriestraujame – opozicija tikrai trukdo dirbti, ypač R. Karbauskio valdančiajai daugumai, nepaisančiai išstatymu, mat jos *credo* – „kieno valdžia, to ir išstatomas“. Pratęsiant šią mintį – „kieno valdžia, to ir VRK pirmininkė“...

Taigi, ar ne per daug VRK pirmininkės šališkumo jos veikloje? Po tokį negražių istorijų, kuriose akivaizdu, kad L. Matjošaitytė dirba ne valstybės labui, bet „valstiečių – žaliųjų“ partijai, pagrindo nerimauti dėl kitamet vyksiančių rinkimų tikrai užtenka. Nesvarbu, kad VRK nėra tik pirmininkė, tačiau yra situacijų, kai ir vienos nesąžiningas žmogus gali nulemti valstybės likimą.

Siūloma įvesti sankcijas atsakingiems už ataką Kerčėje

Seimo Tėvynės sajungos-Lietuvos krikščionių demokratų (TS-LKD) partijos pirmininkas, Seimo TS-LKD frakcijos seniūnas Gabrielius Landsbergis, TS-LKD partijos pirmininko pavaduotoja, Seimo TS-LKD frakcijos seniūno pavaduotoja Radvilė Morkūnaitė-Mikulėnienė ir TS-LKD Politikos komiteto pirmininkas Seimo narys Andrius Kubilius Seimui teikia rezoliuciją „Dėl Rusijos Federacijos vykdomo Azovo jūros militarizavimo“, kurioje pažymima, kad Rusijos Federacija, siekdama visiškai kontroliuoti karinių ir civilinių laivų judėjimą per Kerčės sąsiaurį, pažeidžia tiek kitų valstybių teises į netrukdomą navigaciją, tiek Ukrainos teises į netrukdomą susisiekimą jūra su savo pakrantės teritorijomis, nors tokias teises garantuoja tarptautinė jūros teisė. Rezoliucija Seimas kviečiamas kreiptis į Europos Sajungos ir NATO šalis nares, taip pat į ESBO, Europos Tarybą ir Jungtinę tautų organizaciją, kad jos imtusi visų priemonių, kad Rusija nutrauktu Azovo jūros milita-

rizaciją, laikytuosi branduolinio ginklo neplatinimo sutarties ir imtų vykdyti Minsko susitarimus, taip pat, kad būtų užtikrinta netrukdoma navigacija per Kerčės sąsiaurį, o reaguojant į 2018 metų lapkričio 25 dienos incidentą ir siekiant užkirsti kelią eskalavimui, būtų įvestos papildomos sankcijos asmenims, atsakingiems už šį agresijos aktą.

Rezoliucija reaguojama į lapkričio 25 dienos incidentą, kai Ukrainos karinio laivyno laivai, plaukiantys iš Odesos į Mariupolį, buvo taranuoti ir nepraleisti pro Kerčės sąsiaurį, nors buvo iš anksto informavę Rusijos Federaciją apie savo maršrutą, o jiemapsiukus ir grižtant atgal į Odesos jūrų uostą, buvo Rusijos Juodosios jūros karinio laivyno bei pasienio apsaugos tarnybos laivų apšaudyti ir sulaikyti neutraliuose vandenye. Dėl šios atakos buvo sužeisti šeši Ukrainos įgulos nariai.

Rusijos Federacija jau kurį laiką sivaliauja, neteisėtai vykdyma sustiprintą civilų krovinių laivų, siekiančių per Kerčės sąsiaurį patekti į

Ukrainos uostus Azovo jūroje, patikrą, o pasinaudojusi pastaruoju incidentu, visiškai užblokavo tokį laivų judėjimą. Tuo tarpu Rusijos karinio jūrų laivyno pajėgos Azovo jūroje stiprinamos.

„Nerimą kelia ir signalai, kad Rusijos neteisėtai aneksuotame Kryme galbūt siekiama atnaujinti branduolinio ginklo saugojimo infrastruktūrą, o tai reiškia, kad gali būti ruošiamasi branduolinio ginklo dislokavimui neteisėtai aneksuotoje Ukrainos teritorijoje“, – pažymėjo G. Landsbergis.

Pasak R. Morkūnaitės-Mikulėnienės, Lietuva tvirtai ir nuosekliai remia Ukrainos suverenitetą, nepriklausomybę ir teritorinį vientisumą tarptautinės bendruomenės pripažištamu sieñu ribose, taip pat Ukrainos europinės ir euroatlantinės integracijos kryptį, griežtai smerkia Rusijos agresiją prieš Ukrainą ir niekada nepripažins neteisėtос Krymo aneksijos.

„Rusijos Federacijos vykdoma Azovo jūros militarizacija turėtini nedelsiant nutraukta, o vakar dienos įvykiai vertin-

tini kaip tolimesnė Rusijos agresija prieš Ukrainą, kelianti grėsmę platesniams regionui“, – pažymi Seimo narė.

TS-LKD informacija

P. S. Yra įvairių nuomonių, kodėl Rusija eskaluoja konfliktą Kerčės sąsiaurje. Viena iš jų labai įdomi, nes susijusi su Rusijos pastatytu tiltu, jungiančiu Rusiją su Krymo pusiasaliu. Reikalus tas, kad ne kartą buvo minimos problemos, keliančios grėsmę tokio statinio stabilumui. Viena iš jų – nestabilus pagrindas, tiksliau – bedugnis dumblo sluoksnis, kuriame patikimai atremti tilto kolonas praktiskai neįmanoma. Tad ar nebus taip, kad „Rusijos stebuklas“ ēmė grimzti? Išprovokavus karinį konfliktą prie tilto, jo griūtį būtų galima „nurašyti“ priešui. Sakysite, nesąmonė? Palyginti su gyvenamųjų namų sprogdinimu Rusijoje, tai būtų menkniekis, o mafijinio Putino autoritetas liaudies akysė būtų išgelbėtas.

Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

Europos Vadovų Taryba pritarė „Brexit“ sutarčiai

Lapkričio 25 dieną Europos Vadovų Taryba (EVT) pritarė susitarimui dėl Jungtinės Karalystės išstojimo iš Europos Sajungos. ES šalių lyderiai taip pat patvirtino politinę deklaraciją, kurinubrē pamatinės derybų dėl ES ir JK ateities santykų gaires.

Po ilgų ir sunkių derybų pasiektais „Brexit“ susitarimui turės dar pritarti Jungtinės Karalystės bei Europos Parlamentai.

Neeilinėje EVT dalyvavusi Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė pabrėžė, kad susitarimas at-

spindi svarbiausius ES, taip pat ir Lietuvos, interesus ir užtikrina sklandų JK išstojimą, įneša daugiau aiškumo tiek ES šalių piliečiams, tiek verslui.

Pasak šalies vadovės, dabar svarbiausia, kad JK Parlamentas pasiektų tarpusavio sutarimą dėl šio Didžiosios Britanijos ir visos Europos ateiciai reikšmingo dokumento.

Susitarimas numato, kad iki pereinamojo laikotarpio pabaigos – 2020 metų gruodžio 31 dienos į JK atvykusiems Lietuvos ir kitų Bendrijos valsstybių piliečiams išlieka visos teisės ir

socialinės garantijos, JK teritorijoje galioja ES teisė ir ši šalis toliau tėsia savo finansinius įsipareigojimus. Tai reiškia, kad dabartinis bendras daugiametis ES biudžetas nesumažėja, finansinė para-ma Lietuvai išlieka tokia pati, o mūsų šalių finansinės įmokos – nepadidėja.

„Brexit“ sutartyje taip pat nustatyta, kad pereinamasis laikotarpis gali būti du kartus pratęstas iki 2022 metų pabaigos. Jei iki jo pabaigos nebus sutarta dėl ES ir JK ateities santykų, susitarimas pateikia sprendimą, kaip išvengti sienos tarp Šiaurės Airijos ir Airijos. Tokiu at-

veju būtų sudaroma Muitų sajunga tarp ES ir JK, o Šiaurės Airijai būtų taikomas specialus statusas, ir ji išliktų integralia ES bendros vidaus rinkos dalimi.

Europos Vadovų Tarybos patvirtintoje deklaracijoje dėl ES ir JK ateities santykų pabrėžiama, kad ES sieks išlaikyti glaudų bendradarbiavimą su JK prekybos ir saugumo srityse. Dokumente kalbama apie galimybę sukurti laisvosios prekybos zoną ir vykdyti užsienio politikos koordinavimą. Taip pat bus siekiama bevizio režimo tarp ES ir JK.

Prezidentės spaudos tarnyba

Pirmieji „Tremtinio“ klubo žingsniai Jonavoje

(atkelta iš 2 psl.)

Kino teatro salė buvo pilna. Dalyvavos svečiai iš Vilniaus ir Kauno. Eiles skaitė svečias, buvęs politinis kalinių, poetas Juozas Ardzijauskas, dainavo buvusi Igarkos tremtinė Vilniaus operos teatro solistė Nijolė Ambrazaitytė. Skaitėme savo poetų, buvusių politinių kalinių, eiles, dainavo Jonavos klubo choras.

Birželio 13 dieną Jonavos geležinkelio stotyje buvo atidengta memorialinė lenta 1941–1953 metų Jonavos ir Ukmergės rajonų tremtinių atminimui. Kitą dieną organizuotas Gedulo ir Vilties dienos minėjimas. Užnegrūsius buvo aukotos šv. Mišios Jonavos parapijos bažnyčioje. Pašventinti kryžiai Jonavos parapijos bažnyčioje, Jonavos miesto kapinėse stalinizmo aukoms atminti. Kryžiaus statybą organizavo „Taurostos“ klubas ir Jonavos rajono Sajūdžio tarybos nariai.

Rugpjūčio 29 dieną vykome į Baltijos kelią. Sajūdžio ir Politinių kalinių bei tremtinių tarybos jėgomis Ukmergės–Panevėžio plento pakelėje buvo pastatytas ir pašventintas kryžius. Rugpjūčio 8 dieną Irena Zinkevičiutė dėl asmeninių priežasčių atsisakė dirbtį klubo pirmininke. Pirmininku išrinktas buvęs pavaduotojas Antanas Gabužis.

Jonavos Vykdomojo komiteto sprendimu buvo sudaryta komisija pokario metais dingusių be žinios, mirusių asmenų dingimo aplinkybių, tolimesniojų likimo, palaidojimo vietoms išaiškinti. Šios komisijos pirmininke patvirtinta Jonavos Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoja R. Geštaitienė. Nuo buvusių tremtinių ir politinių kalinių klubo į komisiją išrinkta Veronika Gabužienė.

Patvirtinti Jonavos PKT klubo įstaati, klubas įregistruotas kaip visuomeninė organizacija, atidaryta banko sąskaita. Klubo taryboje buvo svarstomas klausimas dėl tremtinių ir politinių kalinių koplyčios statybos Jonavos miesto kapinėse, negrūsiųjų atminimui. Gruodžio mėnesį klubo choristams užsakyti scenos drabužiai.

1989 metų spalio 29 dieną atskaitė pirmoji taryba. Pranešimą perskaite pirmininkas Antanas Gabužis ir Revizijos komisijos pirmininkė Irena Geduškienė.

1948 metų trėmimo minėjimas Jonavoje. 1989 metų gegužės 22 diena

Sveikiname

Deimantinių vestuvių proga nuoširdžiai sveikiname aktyviai LPKTS Telšių filialo veikloje dalyvaujančią nuostabią šeimą – **Serafimą ir Joną DAPKUS**.

*60-ies metų kelią kartu nukeliavę,
Džiaukės derliumi savo rudens –
Ir tegu pavyzdžiu Jūsų pasekė
Vaikai ir vaikaičiai laimingai gyvens!*

LPKTS Telšių filialas

Garbingo 90-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Kuršėnų skyriaus narį **Kazimierą PAKALNIŠKI**. Linkime stiprios sveikatos, džiaugsmo, artimųjų meilės ir Dievo palaimos.

LPKTS Kuršėnų filialas

Sveikiname lapkričio mėnesį gimtadienį šventusius LPKTS Rokiškio filialo narius:

Janiną KLIGIENĘ – 90-ąjį,
Julių MATULĮ – 80-ąjį,
Laimutį MAKSELĮ – 60-ąjį.

Linkime, kad sieloje būtų švesu ir saulėta, kad aplankytų pačios gražiausios svajonės ir visasada lydėtų Aukščiausiojo palaima.

LPKTS Rokiškio filialas

Gražaus jubiliejaus proga sveikiname LPKTS Varėnos filialo narius:

Juozapą BUŠNIAUSKĄ – 85-ojo,

Alvydą UOSLI – 60-ojo.

Linkime geros sveikatos ir Dievo palaimos.

LPKTS Varėnos filialas

Padėka

Dékojame paaukojusiems Partizanų alėjos Kaune įgyvendinimo darbams:

Algirdui Bulotai – 50 eurų,
Primai Petrylienei – 30 eurų,
Juozui Ylai – 50 eurų,
Zigmui Tamakauskui – 20 eurų.

Visus geros valios žmones kviečiame aukoti Partizanų alėjos Kauno senosiose kapinėse statybai. Tai Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos inicijuotas projektas. Alėjos įrengimo darbai jau pradėti.

Partizanų alėją numatoma atidaryti 2019 metų vasario 16 dieną, minint 1949 metų vasario 16-osios LLKS tarybos Deklaracijos 70-metį.

Alėjos įrengimo samata – 55 tūkstančiai eurų. Šiuo metu turime 47 tūkstančius eurų, tad lėšų dar trūksta.

Aukojamas lėšas prašome pervesti į Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos sąskaitą LT537044060008103591, AB „SEB bankas“, banko kodas 70440. Daugiau informacijos www.partizanualeja.lt.

Dékojame už Jūsų gerumą!

LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė

Kviečiame!

Kviečiame apsilankytį LPKTS Patriotinių leidinių knygynelyje (Laisvės al. 39, Kaune) ir įsigyti knygų tremties ir rezistencijos tematika, naujausius „Tremtinio“ numerius. Knygų galite įsigyti ir internetu www.lpkts.lt.

Praradimai ir pakilimai – represijų gniaužtuose

Tvarkingū ir darbščių ūkininkų Juozo (1988–1945) ir Anelės (1989–1992) Butkų šeimoje tarpukaryje Paliepių kaime Baisogalos valsčiuje augo sūnūs Antanas, Mečislovas, Leonas ir dukra Janina. 1940 metų okupacija ne tik panaikino Lietuvos nepriklausomybę, bet ir skaudžiai sutrikdė nusistovėjusį gyvenimo ritmą daugeliui šeimų. Šios negandos neaplenkė ir Butkų šeimos, atnešusios artimųjų netektį ir sunkius išbandymus.

Šeimoje naujos santvarkos prievaratos taisykles pirmasis patyrė Mečislovas, gimęs 1920 metais. Linkęs mokslyams ir 1936 metais užbaigę Šeduvo progimnazijoje tris klasės, toliau vidurinio išsilavinimo siekė Kėdainiuose. Mokydamasis 7-oje gimnazijos klasėje, vietinės milicijos buvo sulaikytas dar su dvimi mokslo draugais, klijujant prieš okupantus nukreiptus atsišaukimus ant Nevėžio upės tilto. 1941 metų vasario 28 dieną buvo suimtas ir savo ilgą kelionę įvairiose Rusijos įkalinimo vietovėse pradėjo Šiaulių kalėjime. Prasidėjęs Sovietų sąjungos–Vokietijos karas atkrito bet kokius galimus ryšius su gimtuoju kraštu bei šeima. 1942 metų gegužės 27 dieną Gorkio srityje kalėjime jam buvo paskelbtas Karo tribunolo nuosprendis: 10 metų kalėti lageriuose ir 5 metai tremties. Kalėjo „Ivdellago“ lageriuose Ivdelio rajone Sverdlovsko srityje. Šiame rajone sraunios Ivdelio upės pakrantėse buvo išsimetė lagerio punktai, kuriuose kalinių skaičius viršijo vietinių šio rajono gyventojų skaičių. Karo metais jų buvo daugiau kaip 28 tūkstančiai.

1950 metais, palikus lagerio zoną, laukė tremtis Bogučianų rajone Krasnojarsko krašte. Čia Mečislovas savo veiklą pradėjo darbininku medienos ruošos darbuose kaip ir visi tremtiniai, patekę į šį rajoną, tarp jų šimtai lietuvių, ištremtų 1948 metais. Nepalaužtas primestų išbandymų, jis nenorėjo susitaikyti su esama padėtimi ir išeitį matė – bet kokia kaina siekti mokslo, kuriam buvo pasiryžęs jaunystėje. Padedant vienam žydų tautybės profesoriui, tikimai jo žmonos Galinos pagalba, išstojo į Sverdlovsko medicinos institutą, kuriame, baigus keturis kursus, paaiškėjo jo politinio kalinio praeitis, ir iš instituto buvo pašalintas. To meto sąlygomis buvusioje tremties vietoje Bogučianų rajone pradėjo dirbtį medicinos istaigose ir kiek vėliau, po Stalino mirties, prasidėjus politiniams atšilimui, mokslus užbaigė Krasnojarsko medicinos institute, įgijęs gydytojo specialybę. Po kelerių metų 6 mėnesius specializavosi tame pačiame institute įgijo chirurgo specialybę.

Neapleisdamas minties grižti į Lietuvą, Mečislovas pasijautė išduotas savo gimtojo krašto: Lietuvoje šeimos lizdas išdraskytas, jo paties biografija ten to meto darbdaviams buvo ne priimtina. Dėl šių aplinkybių jis delsė ir mediko darbą tėsė savo tremties rajone. Likimo ironija: darbštus ir pareigingas chirurgas pasirodė esas ir puikus vadybininkas, praėjus 16 metų nuo atvykimo į tremties vietą (tremtis baigėsi 1956 metais balandžio 13 dieną), 1966 metais Mečislovas Butkus paskiriamas

Mečislovas Butkus

Bogučianų rajoninės ligoninės vyriausiuoju gydytoju ir šiose pareigose išdirbo 22 metus, iki kol sugrįžo į Lietuvą.

Mečislovas Butkus, paskirtas Bogučianų rajono ligoninės vyriausiuoju gydytoju, sugebėjo atskleisti daugelį metų tame slypinčius profesinius ir organizacinus gabumus. Savo darbštumu ir atsidavimu ligoninės poreikiams jis įgijo principingo ir reiklaus vadovo padėti personalo kolektyve. Ligoninė buvo pripažinta viena iš geriausiai tvarkomų rajoninių ligoninių Krasnojarsko krašte, o jos vyriausiajam gydytojui Mečislovui Butkui 1973 metais buvo suteikta sveikatos apsaugos organizatoriaus auksčiausia kategorija.

Nepakeičiamo gydytojo-chirurgo (čia jis kaip chirurgas atliko per septynis tūkstančius operacijų) ir sumanaus organizatoriaus reputacija privertė susitaikyti vietinius partinės bei vykdamosios valdžios virus. Rajono ligoninės vadovo postas buvo rajono partijos komiteto nomenklatūros sąraše ir jais buvo skiriami tik komunistų partijos nariai. Mečislovas Butkus ne tik neturėjo partinio bilieta, bet ir buvo politinis kalinas. Per trumpą laiką jo kaip gydytojo autoritetas tapo legenda. Šio rajono gyventojus apimdavo nerimo jausmas, kai Mečislovas Butkus išvykdavo atostogą arba į seminarus.

Buvo atvejų, kai jam išvykus, nebuvote suteikta laiku medicinos pagalba ir tai lėmė netekti artimo žmogaus. Ši nuogastavimą paaikšina ir ne visai paprasta šio rajono geografinė padėtis. Bogučianų rajonas nutolęs nuo Krasnojarsko miesto į šiaurę apie 600 kilometrus ir jo teritorija, aprėpusi abu Angaros upės krantus, plotu ne daug mažesnė kaip Lietuvos – 54 tūkstančiai kvadratinų kilometrų, nors jame gyvena apie 50 tūkstančių gyventojų. Susiseikimas su krašto centru pokario metais buvo įmanomas vasaros metu laivais, žiemą – varginančiu žemos keliu. Vėliau atsirado galimybė keliauti lėktuvais, kuriems kliūtimi tapdavo dažnai nepalankios oro sąlygos. Esant tokiam susiseikimui su aukštos kvalifikacijos gydymo istaigomis Krasnojarsko mieste, vietinė rajono ligoninė dažnai būdavo vienintelė ir paskutinė viltis ir išsigelbėjimas ligoniams, ypač sun-

Butkų šeima (iš kairės): Leonas, Mečislovo žmona Galina, Leono žmona Lidija, Mečislovas, 1964 metai

kiems bei patyrusiems rimtas traumas.

Mečislovas Butkus sugebėjo išsirūpinti savo ligoninei geresnę įrangą, buvo pastatyti nauji ligoninės korpusai, prie ligoninės organizavo paruošimą ir mokymus vidurinės grandies medicinos personalo viso rajono medicinos punktams. Pats atkakliai tobulinosi įvairiuose Rusijos institutų kursuose ir seminaruose. Iš ligoninės personalo reikalavo vienodo dėmesio ir atidumo visiems be išimties ligoniams, įgyvendinėdrami priimti iš ligonių bet kokį dovanų ir pats asmeniškai šiai nuostatai nėra nusižengės.

Nėra abejonės, kad vietiniai rajono MGB organai nepaleisdavo iš akiračio sekmingai dirbančio ligoninės vadovo. Jam su šios istaigos darbuotojais akistaton teko susidurti 1977 metais. Tais metais iš Bogučianų rajoną po įkalinimo buvo ištremta sesuo Nijolė Sadūnaitė. Kad ją moraliai ir fiziškai palaužtų, buvo planuota nugrūsti ją kaip melžėją į pragertą ir visiškai nugyventą Irbos kolumki, nutolus nuo rajono centro du šimtus kilometrų. Kol buvo tvarkomi jos tolimesnės kelionės organizacinių nesklandumai, Nijolė Sadūnaitė spėjo įsidarbinti rajono ligoninėje. Apie tai ji savo prisiminimų knygoje „KGB akiratye“ rašo: „Nuo 1977 metų lapkričio 1 dienos pradėjau dirbtį Bogučianų rajoninėje ligoninėje. Tos ligoninės vyriausiasis gydytojas, buvęs tremtinys, lietuvis Mečislovas Butkus buvo atostogose. Jo net Bogučianuose tada nebuvó. Nepaisant to, vėliau jam nuolat priekaištavo, kam mane priėmė į darbą, o KGB reikalavo mane atleisti. Bet drąsus gydytojas atsakydavo: „Ji dirba gera, ir aš neturiu pagrindo atleidimui. Jei ji negali dirbtį ligoninėje, parašykite raštiškai įsakymą ją atleisti...“

Nesužinosime, ar šio rajono KGB darbuotojai galėjo žinoti, kad ne vienas Nijolės Sadūnaitės pareiškimas, tarp jų ir jos paskutinis žodis 1975 metais Vilniaus teisme, buvo paviešinti užsienyje, jie raštiško nurodymo ligoninės vadovui pateikti nesiryžo. Sesuo Nijolė sako, kad „KGB niekada nemuša savo rankomis, o samdytomis ar įbaugintų žmonių rankomis“. Apsigyvenus Mečislovui Butkui Panevėžyje, sesuo Ni-

jolė neprarado su juo ryšio.

1986 metais Mečislovas išpildo tiek daug metų puoselėtą svajonę: palikessavo tremties rajoną, sugrįžo į Lietuvą ir apsigyveno Panevėžyje. Potiek daug metų sugrįžti į gimtąjį kraštą jam nebuvó kliūtimi sukurta mišri šeima, nors paskutinio aplinkybė sugrįžti į Lietuvą yra tapusi pagrindine kliūtimi daugeliui mūsų tautiecių, išleidus gilias šaknis svetimame krašte. Žmona Galina, gydytoja–pediatrė, su kuria jis susipažino įkalinimo vietovėse, pati atvažiavo į jo tremties vietą, kartu išvermingai praėjo sunkius išbandymus bei sekėmis metus ir abu atvyko į vyro gimtąjį šalį kartu praleisti likusių gyvenimo dalį.

Įsikūrės Panevėžyje ir palikęs plėčios visuomenės dėmesio vertą darbą bei jausdamas turintis jėgų darbinei veiklai, bandė čia įsidarbinti pagal savo profesiją. Nors tuo metu Sąjungoje ir Lietuvoje buvo pradėta gyventi „persitvarkymo“ perspektyvos šviejoje, gydytojas chirurgas Mečislovas Butkus čia nebuvó sutiktas ištestomis rankomis. Iš pradžių laikinai įdarbintas medicinos istaigoje, jis pasijuto svetimas tarp savų: buvo priminta politinio kalinio ir tremtinio praeitis. Palikęs be veiklos, jis nurijo nemalonų kartelį: ne į tokią Lietuvą daug metų svajojo sugrįžti. Tada jis pasinėrė į visuomeninę veiklą Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sąjungoje. Čia buvo renkamas vietinio skyriaus valdybos nariu, rūpinosi bendrlikimo tautiečiais.

Sekinančios ligos pakirsta 1999 metais jį paliko žmona Galina. Netrukus jis pats patyrė pirmą infarktą ir pasitraukė iš visuomeninės veiklos. Pasijuto vienatvėje, kuri jį slėgė likusias gyvenimo dienas. Siaurame rate, švenčiant jo 85 metų sukaktį, vienas iš jo dalyvių paklausė: „Ar ne geriau jam būtų buvę šiuo metu Bogučianuose?“ Mažakalbis Mečislovas, linkęs daugiau nutylėti, diplomatiškai atsakė: „Tikiuosi, būsiu palaidotas Lietuvoje“. Duktė Viktorija pasirinko savo tėvą specialybę, gyvena ir dirba toje pačioje Bogučianų ligoninėje, Elena su šeima – Archangelske. Dideli atstumai tarp pačių artimiausių žmonių tik paaštrino vienatvės jausmą.

(keliamas į 6 psl.)

Tylus buvimas su Lietuva

Lietuvoje dar nenuutilo Valstybės atkūrimo šimtmečio trimitai, o jau prasidėjo LPKTS įkūrimo trisdešimtmečio minėjimai. Toks renginys vyko ir Panevėžyje. Lapkričio 24 dieną žmonės būreliais rinkosi į Panevėžio Kristaus Karaliaus katedrą. Čia buvo aukojamos šv. Mišios už tremtinius, jų artimuosius, žuvusiuosius tremtyje, lageriuose, kritusius partizanų kovų laukose. Šv. Mišių metu susikaupė vyrai stovėjo su Trispalve ir tremtinii vėliauomis. Po pamaldų šventoriuje sustojome prie paminklo Lietuvos kankiniams. Padėjome gėlių, uždegėme žvakelį, sugiedojome „Viešpaties angelą“, „Marija, Marija“.

Šlapdribos ir vėjo genami suguzėjome į parapijos salę. Cia žiūrėjome filmą apie pirmuosius Sajūdžio mitingus. Iš ekrano į mus žvelgė jauni veidai. O šiandien šalia stovėjo gerokai pražilę, sulinkę tie patys žmonės iš ekrano. Kartu su Sajūdžio mitingo dalyviais gie-

dojome Lietuvos himnā.

Minėjimą pradėjo LPKTS Panevėžio filialo tarybos sekretorė G. Rozenbergienė. Susirinkusiuosius sveikino Seimo narys P. Urbšys, „Žemynos“ progimnazijos direktorius R. Grilauskas, TS-LKD Panevėžio skyriaus pirmininko pavaduotoja I. Grigienė, tremtinio ir politinio kalinio sūnus S. Černa. Visi jie dėkojo LPKTS Panevėžio filialui už darbą su jaunimu, patriotiškumo ugdymą.

Panėvėžio filialo valdybos pirmininkas A. Čeponis išsamiai supažindino su organizacijos kūrimosi istorija. Visa salė džiaugėsi ir plojo, kai buvo įteikiami LPKTS žymenys „Už nuopelnus Lietuvai“ Panėvėžio buvusiems tremtiniams: Jonui Liutkui, Bronei Vaičekonienei, Vladislavui Kučiui, Algui Čeponui. LPKTS Panėvėžio filialas įteikė padėkos raštus aktyviausiems nariams: S. Masiliūnienei, R. Pleškienei, B. Statkonienei, M. Mincei, A. Dil-

kienei, V. Gudui, V. Poviliūnienei. Filialo narys A. Šukys, sveikindamas trisdešimtmečio proga, įteikė savo darbo suvenyrą filialui ir buvusių tremtinii chorui. Buves tremtinys J. Stasevičius kvietė visus rinkti tremties nuotraukas ir išsaugoti jaunimui. M. Grėbliūnas kvietė skleisti žinią internetine.

Po oficialios dalies visi ilgai kalbė-

jos, dalijosi įspūdžiais, dainavo. Šių žmonių pečiai pakėlė partizanų rémino, saugojimo naštą. Jie tyliai meldėsi naktimis, laidodami žuvusiuosius. Niekada neprarado vilties iškovoti laisvę ir nepriklausomybę. Jų tylus buvimas su Lietuva yra ryškiausias Tėvynės meilės pavyzdys.

Vlada POVILIŪNIENĖ

Šaukoto apylinkėse žuvusių partizanų pagerbimas

Lapkričio 11 dieną Šaukoto Švč. Trejybės bažnyčioje buvo aukojamos šv. Mišios už Viktoro Jankūno ir kitų partizanų, žuvusių, Šaukoto apylinkėse. Šv. Mišių aukoje dalyvavo Radviliškio rajono savivaldybės meras Antanas Čepponis, miestelio seniūnas Vidmantas Tamošiūnas, LPKTS nariai, Lietuvos šaulių sąjungos Gen. P. Plechavičiaus šaulių 6-osios rinktinės Radviliškio 601-osios kuopos šauliai, miestelio mokyklos mokytojai ir mokiniai, partizanų artimieji ir kiti Šaukoto apylinkių gyventojai. Bažnyčioje sugiedojus Lietuvos himnā, iškilminga eisena pajudėjo į Šaukoto miestelio kapines. Buvo pašventintas partizano Viktoro Jankūno kapas, uždegotos žvakelės, prisiminimais dalijosi LPKTS Radviliškio filialo pirmininkė Stasė Janušonienė, tremtinė Bronė Gontarskiienė, buvęs politinis kalinas, tremtinys Vytautas Valatka, mokiniai skaitė eiles. Radviliškio rajono savivaldybės meras Antanas Čepponis dėkojo renginio iniciatoriams, seniūnui, rėmėjams už istorijos puose-

léjimą, meilę gimtajam kraštui.

Partizano Viktoro Jankūno kapas ateinančioms kartoms bylos, kokia buvo laisvės kaina. Viktoras Jankūnas, Juozas Balčiūnas, Alfonsas Jakūbaitis ir Viktoras Bakanauskas kartu partizanavo Kubiliškių miške. Viktoras Jankūnas buvo pakviestas pas Dominyką Mižutavičių, kur buvo pamaitintas, tik neparnešė maisto draugams. Jie paprašė, kad Viktoras grįžtų pas Mižutavičių ir paprašytų maisto. Einant per kiemą, jis pasitiko Dominyko pro langą paleista kulka. Vėliau Mižutavičius pasigyrė stribams, kad nušovė plėšiką. Viktoro kūnas buvo attemptas į Šaukoto aikštę. Vėliau be karsto užpiltas žemėmis šioje vietoje.

O kur daugiau žuvusių Šaukoto apylinkėse partizanų, kurie nerasti, dingę be žinios, sušaudyti. Žemė jau spėjo sugerti partizanų kraują, motinų ašaras.

Mes – jau išeinanti karta. Todėl labai prašau Šaukoto mokyklos mokytojų ir mokiniai nepamiršti šios skaudžios praeities istorijos, bet ją vis papildyti. Esame dėkingi, kad lankote ir tvarkote ap-

leistus kapus, uždegate žvakelę. Tikiuosi, kad ir toliau jų neapleisite ir lankysite. Tikiu, kad ir Šaukoto seniūnija padės.

Dékoju Radviliškio rajono savivaldybės merui Antanui Čeponui už palaikymą ir skatinimą daryti gerus darbus, nelikti abejingiemis mūsų praeities istorijai, Šaukoto seniūnui, Vidmantui Tamošiūnui, kuris taip lengvai

priėmė tai rūpestį ir organizavo visus darbus, LPKTS Radviliškio filialo pirmininkė Stasei Janušonienei už nuolatinę paramą, palaikymą, šauliams – šių dienų partizanams, rėmėjams už lėšas, Šaukoto mokyklai, mokytojoms, mokiniamis ir visiems, prisidėjusiems prie šio renginio.

Bronė GONTARSKIENĖ

Praradimai ir pakilimai – represijų gniaužtuose

(atkelta iš 5 psl.)

2010 metų sausio 30 dieną Mečislovą po sunkios ligos Amžinojo poilsio atgulė Panevėžio kapinėse. Savo sudėtingo ir gana ilgo gyvenimo kelią jis 2005 metais apibūdino trumpuose prisiminimuoose Šiaulių pedagoginio universiteto leidinyje „Sibiro Alma Mater“: „Neišspildė jaunystės svajonė – jėgas ir sugebėjimus paskirti Tėvynei. Taip jau atsitiko, kad mano talentas ir neblogi darbo rezultatai atiteko „didžiajai tėvynei“, kuriai mes ypatingos pagarbos nejautėme“.

Taip jau susiklostė, kad buvęs politinis kalinas bei tremtinys savo įgimtus gabumus ir darbštumą buvo priverstas atskleisti tremtyje. Čia jis paliko gilų pėdsaką. Praėjus 16 metų nuo jo išvykimo iš Bagučianų, 2002 metais minint 360 metų rajono įkūrimo sukaktį, vienos savivaldybės tarybos sprendimui Mečislovui Butkui buvo suteiktas šios

gyvenvietės garbės piliečio vardas. Jis buvo pakviestas į šias rajono iškilmes ir jose dalyvavo.

Pokario metais nemažiau tragiškai klostėsi jo šeimos narių likimai. Tėvai Juozas ir Anelė Butkai su seserimi Jannina 1945 metais buvo ištremti į Komijos respubliką. Ten tėvas tais pačiais metais mirė. Sūnų Mečislovo ir Leono pastangomis perlaidotas senose Baisogalos kapinėse. Brolis Vacys (1922–1946), nors jam nebuvo privaloma tarnyba kariuomenėje – turėjo regėjimą tik viena akimi, nuo 1945 metų išsijungė į Laisvės kovotojų eiles. Pasižymėjo narša ir sumanumu, ne kartą pavyko išeiti iš keblios situacijos. Pridengdamas atsitraukiančius draugus mūšyje, 1946 metais žuvo Grinkiškio apylinkėse.

Brolis Leonas, gimęs 1921 metais, 1941 metų birželio 23-iosios sukilimo dalyvis, pirmą kartą 1944 metais buvo teistas už vengimą tarnauti sovietinėje

kariuomenėje, bet po metų tapo laisvas, pritaikius amnestiją. Antrą kartą – 1950 metais – už ryšius su Laisvės kovotojais suimtas ir teistas. Po įkalinimo 1956 metais Kaune įsidarbino „Koton“ fabrike technologu. Fabriko vadovybė keletą kartų buvo verčiama atleisti iš darbo kaip nepatikimą. Bet jis jau buvo pripažintas geru ir reikalingu specialistu ir likdavo darbe, nors karjeros laiptais kilti negalėjo. I pensiją išėjo 1994 metais, būdamas 74 metų. Mirė Kaune.

Vyriausiojo brolio Antano (1918–1997) likimas aplenkė sovietinių represijų gniaužtus. Po studijų Dotnuvos žemės ūkio akademijoje studijavo Vokietijoje ir 1943 metais Halės universitete išgijo bakalauro laipsnį, vėliau Bonos – mokslo daktaro. Gyveno Naujoje Zelandijoje, JAV. Pasiekė mokslo aukštumų dirbdamas Klivlendo prestižinėje klinikose. Paskelbė per 40

straipsnių mokslineose žurnaluose. Daug nuveikė Amerikos lietuvių visuomenė, būdamas PLB valdybos nariu bei pirmininku, Antanas Butkus įsteigė JAV lietuvių bendruomenės socialinių reikalų tarybą. Pastarosios pastangomis federalinės valdžios lėšomis Klivlende pastatė 82 butų pastatą vienišiems ir pagyvenusiems tautiečiams. Nuo Atgimimo metų bendravo ir rėmė Vilniaus eksperimentinės ir klinikinės medicinos bei Kauno kardiologijos institutus. 1992 metais apsigyveno Vilniuje, 1997 metais mirė ir palaidotas Baisogaloje – tėvų kape.

Jauniausia šeimoje sesuo Janina (1926–1992) iš tremties Komijoje į Lietuvą nesugrįžo. Tremtyje sukurė šeimą su rusų tautybės tremtiniu, kurio visa šeima taip pat buvo represuota. I tėviškę atvykdavo atostogų metu aplankyti artimuosius.

Vytautas GULIOKAS

2018 m. lapkričio 30 d.

Tremtinys

Nr. 44 (1306)

7

Lietuvos kariuomenės šimtmečio jubiliejui

Pabaiga.

Pradžia Nr. 43 (1305)

Pulkininkas Jonas Petruitis apie šiuos įvykius knygoje „Laisvę ginant“ prisimena: „1918 metų liepos mėnesį, kada vokiečiai jautėsi dar gana galingi, apie mūsų kariuomenės organizavimą negaliama buvo nė kalbėti, nes vokiečiai Lietuvą manė prisi Jungti prie Vokietijos. Todėl tuomet gal ir nebuvo kitos išeties, kaip tik galvoti nors apie tą patį Urachą. Bet rugpjūčio mėnesio gale, kada buvo visai aišku, kad vokiečiai karą pralaimėjo, mūsų Tautos Taryba su sirūpino kariuomenės organizavimui. Tačiau ir tuomet, slaptai nuo vokiečių buvo įsteigta Apsaugos komisija. Tos Komisijos pirmininku buvo S. Šilingas, nariai: karininkas J. Kubilius, Balnaitis ir Alekna, vėliau buvo pakvesti Liudas Gira, karininkas Nastopka ir gydytojas Nagevičius. Tos komisijos berods visas darbas baigėsi milicijos organizavimo bandymu, nes apie kariuomenę buvo per drąsu kalbėti. Tam tikslui visa Lietuva buvo padalyta į 12 sričių.

Spalio 10 dieną tai pačiai Apsaugos komisijai jau įsakoma pradėti organizuoti kariuomenę. Komisijos kvečiamai pradėjo rinktis grįžusieji iš Rusijos karininkai. Pirmiausia pradėta versti į lietuvių kalbą reikalingiausi karo statutai ir kviečia savanorius.

Lapkričio pradžioje komisijos buvo nustatyta pradėti organizuoti 1 pėstininkų pulką. Tai padaryti buvo pavesta karininkui Glovackiui. Tuo pačiu laiku pradėjo į Vilnių vykti ir savanoriai.

Lietuvos kariuomenės mechanizuotas dalinys, 1928 metai

Užprenumeruokite „Tremtinį“ 2019 metams

Prenumerata priimama bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt.

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.

Prenumeratos indeksas 0117. Kaina:

1 mėn. – 2,65, 3 mėn. – 7,96,

6 mėn. – 15,91, 12 mėn. – 32,13 euro.

Tremtinys ISSN 2029-509X
www.lpkts.lt

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

Įmonės kodas 300032645

Ats. sask. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,

Tel. (8 37) 323 204

Redaktorė Jolita Navickienė
Kalbos redaktorė Audronė Kaminskiénė
Techninė redaktorė Vesta Milerienė

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

2 spaudos lankai. Tiražas 1670 egz. Kaina 0,61 euro.

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

Ilsėkites ramybėje

Ona Genovaitė Buržaitė-Novikienė 1928–2018

Gimė ir užaugo Pakruojo r. Paliečių k. ūkininkų šeimoje. Baigusi Pakruojo vid. mokyklą dirbo Norvaišų pradinės, vėliau Lygumų vidurinės mokyklos mokytoja. Tuo pat metu mokėsi neakivaizdžiai Šiaulių pedagoginiame institute. 1951 m. su šeima buvo ištremta į Irkutsko sr. Zalario r. Tremtyje dirbo sunkius kolūkio laukinių kystės darbus, vėliau apskaitininkė. II Lietuvą grįžo 1957 metais, tačiau savam kraštė negalėjo gauti norimo darbo. 1965 metais persikelė į Jonavą ir dirbo Jonavos ryšių skyriaus vyr. finansininkė. 1965 m. sukūrė šeimą su Broniumi Noviku, užaugino dukterį Audrą. Išleido daug poezijos knygų.

Palaidota Jonavos miesto kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame dukterį vaikaitę ir artimuosius.

LPKTS Jonavos filialas

Domas Algimantas Plonis 1946–2018

Gimė Šiaulių aps. Tryškių valsč. Pabugėnių k. ūkininkų šeimoje, auginusioje keturis vaikus. Tėvas turėjo slaptų ryšių su partizanais, buvo tardytas ir nuteistas. Kalėjo Vorkutės lageriuose. 1951 m. žmona su vaikais ištremta į Irkutsko sr. Beligiro k. Šeimą rehabilitavo, bet Lietuvoje gyventi neleido, tada išvažiavo į Vorkutą pas virą, ten tremtyje išbuvo dar dešimt metų. 1966 m. šeima grįžo į Lietuvą. Domas išsidarbiino Daugėlių statybinių medžiagų kombinate. 1973 m. sukūrė šeimą. Su žmona Irena užaugino dukterį.

Palaidotas Micaičių parapijos kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną, dukterį su šeima, seseris Aldoną ir Birutę su šeimomis.

LPKTS Kuršėnų filialas

Skelbimai

Lapkričio 30 d. (penktadienį) 17 val. Varėnos kultūros centro kino ir parodų salėje vyks LPKTS Varėnos filialo 30-ųjų metinių minėjimas. Koncertuos choras „Varpilė“, ansambliai „Viltis“, „Kukumbalis“ ir kiti atlikėjai.

Gruodžio 1 d. (šeštadienį) 11 val. Pakruojo kultūros centre vyks LPKTS Pakruojo filialo 30-ųjų metinių minėjimas. Koncertuos Pakruojo „Atžalyno“ gimnazijos ir J. Pakalnio muzikos mokyklos auklėtiniai. Po minėjimo bendrausime prie arbatos puodelio.

Gruodžio 5 d. (trečiadienį) 13 val. Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje (K. Donelaičio g. 64/Maironio g., Kaunas) bus atidengta paminklinė plokštė sušaudytiems, mirusiemis tremtyje, kalinimo vietose Lietuvos Respublikos 1918–1940 metų Ministrų kabineto nariams.

Po atidengimo iškilmių kvečiame į Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus parodos „Represuoti 1918–1940 m. Lietuvos Respublikos Ministrų kabineto nariai“ pristatymą.

JAV gyvenanti Lidya Dordzhiyeva ieško lietuvių, kurie tremtyje buvo kartu su jos mama Galina Badmaeva, kalmukų kalba vadinta Gamu. Mama buvo ištremta iš Kalmukijos į Krasnojarsko kr. Užūro rajoną, Uchym sovchozą. Čia ji gyveno 1943–1959 m. Šiame kaime gyveno ir nemažai lietuvių, tad būtų malonu bendrauti su žmonėmis, kurie mamą pažinojo.

Rašyti rusų kalba adresu: Laisvės al. 39, Kaunas, arba el. paštu: lpkts@lpkts.lt.

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia

S P A U D O S ,
R A D I O I R
T E L E V I Z I O J S
R É M I M O
F O N D A S

Lietuvos kariuomenės šimtmečio jubiliejui

(atkelta iš 7 psl.)

B.Kodatis jiems, dažniausiai per dailinką A.Žmuidzinavičių (B.Kodatis buvo vedęs Viktoriją Gruzdytę, A.Žmuidzinavičiaus žmonos Marijos Putvinskaitės mamos Emilijos Putvinskienės seserį), perduodavo visą slaptą informaciją, gaunamą okupacinių valdžios iš Berlyno. Vokiečių okupacinei valdžiai uždraudus skelbtį 1918 metų Vasario 16-osios Nepriklausomybės Aktą, pasirūpino, kad dokumentas būtų nuvežtas į Berlyną. (Buvo vienas iš Saulių sajungos karo instruktorių organizacijos įsteigimo laikotarpyje – aut. pastaba). Tokia „Soldatenrat“ o sudėtis mums buvo labai paranki, juo labiau kad lietuvių kariuomenei organizuojantis, norėdamas pasinaudoti gera proga, Aukštuolaitis déjo visas pastangas atsistoti jos priešakyje.

Organizacinis darbas turėjo labai daug kliūčių. Svarbiausia kliūtis buvo ta, kad nebuvo nei pinigų, nei ginklų, nei kareivinių. Be to, tuo pačiu laiku Vilniuje kūrėsi trys savanorių kariuomenės: raudonarmiečiai, vokiečiai „Freikorps“ (tai tas pats gen. Ruedegar von der Golco „Freikorps“, iš kurio ir kilo visa bermontijada) ir lenkų-lietuvių-gudų suvienytoji divizija. Šių kariuomenių agentai déjo visas pastangas, kad tik nesusikurtų Lietuvos kariuomenė. Jie visokais būdais užgauliojo, žemino, atkalbinėjo atvykstančius lietuvius savanorius. Tuomet Vilniuje éjo žydų leidžiamas rusų kalba satyros žurnalas „Luny žitel“ („Ménulio gyventojas“), kuriamo būdavo spaudinamos visokios prieš lietuvius nukreiptos karikatūros, pašiepimai ir skelbimai, pavyzdžiai: „Reikia kareivų su ginklais, drabužiais, maistu, kurie tarnautu be atlyginimo. Kreiptis į Valstybės Tarybą Jurgo prosp. Nr. 13“.

Bolševikai, kaip paprastai, leido begales visokių proklamacijų, apšaukdami lietuvius „buržujais“, baltagvardiečiais, darbo žmonių išdavikais ir kt. Nepaisant visų tų sunkumų ir kliūčių, lapkričio 23 dieną buvo paskelbtas mūsų kariuomenei pirmasis įsakymas. Tuo įsakymu buvo sudaryta Krašto apsaugos taryba iš trijų asmenų: karininko Nastopkos, gydytojo Nagevičiaus ir karininko Chaleckio. Krašto apsaugos ministerijos štabo viršininku buvo paskirtas karininkas J.Kubilius, adjutantu – karininkas Juozapavičius. Karininkas Galvydis-Bikauskas buvo paskirtas I pulko vadu vietoj karininko Glovackio. Pradėta organizuoti ir Vilniaus komendantūra. Komendantu paskirtas L.Gira, o jo padėjėju karininkas Škirpa, adjutantu – Gužas. Krašto apsaugos ministeriu ir ministeriu pirminknu tuomet buvo prof. Voldemaras...

Lapkričio pabaigoje į Vilnių atvyko gen. Kondratavičius. Jis buvo paskirtas apsaugos viršininku. Bet gen. Kondratavičius Lietuvos kariuomenės niekaip negalėjo įsivaizduoti – jis ją laikė rusų kariuomene. Kai tik pradėjo eiti pareigas, tuoju įsakė karininkui Kubiliui pradėti formuoti gudų pulką. Kadai karininkas Kubilius tą įsakymą parašė lietuviškai, tai generolas labai nustebės paklausėjo: „Razve u vas prikazyti pišut ne na ruskom jazykie?“ (Ar jū-

sų įsakymai rašomi ne rusų kalba?). Gen. Kondratavičiu šeimininkaujant, šstabas mažai tebuvo panašus į lietuvišką įstaigą. Grudžio 23 dieną įvyko triukšmingas karininkų susirinkimas, per kurį buvo pareikšta gen. Kondratavičiu, kad jie nepripažįsta jo savo viršininku. Tame susirinkime dalyvavo netik karininkai, bet ir kiti mūsų Nepriklausomybės kūrėjai. Tai buvo Lietuvos Nepriklausomybės istorinis susirinkimas, kuriamo mūsų gyvybės klausimas buvo pastatytas ant kortos: žuti ar būti. Ministerių kabinetas pasikeitė. Kabinete priešaky atsistojo M. Slezevičius. Krašto apsaugos ministeriu buvo paskirtas karininkas Velykis, štabo viršininku – karininkas Liatuskas, II pulko vadu – karininkas Glovackis. Gen. Kondratavičius su savo visais artimaisiais draugais iš Vilniaus išskraustė. Taip visas rusų lizdas ir išskirstė. Po to prasidėjo rimtas lietuviškos kariuomenės kūrimas.“

Įkvėpē atsišaukimas į tautą

Manau, kad iš šių ištraukų skaitytams susidarė vaizdas, kokiomis sunkiomis sąlygomis kūrėsi Lietuvos kariuomenė: trūko žmonių, lėšų, ginklų, maisto, aprangos, kareivinių (...), grėsė išdavystės. Jaunutę Lietuvos valstybę iš visų pusiu ir iš vidaus smaugė Nepriklausomybės priešai: bolševikai, lenkai, bermontininkai, besitraukiantys vokiečiai, du trečdaliai Lietuvos tuomet buvo okupuota priešų.

Esant tokiai padėčiai, 1918 metų grudžio 23 dieną Valstybės taryba M. Slezevičiu suteikė įgaliojimus sudaryti II Ministrų kabinetą. Šią Valstybės Tarybos iniciatyvą parėmė daugelis karininkų ir radikalijų partijų atstovai. Gavęs Valstybės tarybos įgaliojimus, M. Slezevičius Ministrų kabineite pirmiausia susitiko su vyresnaisiais karininkais: M. Velykiu, J. Kubiliumi, J. Nastopka ir P. Liatusku. Jis jų pasiteiravo apie kariuomenės būklę. Iš šio pokalbio paaiškėjo, kad karinės jėgos kaip ir nėra, tik Alytuje ir Kaune bandoma organizuoti pirmuosius pulkus, o Vilniuje esą tik kelios dešimtys savanorių, kurių yra beginkliai ir beveik neaprūpinami.

M. Slezevičius savo prisiminimuose raše: „Turėjau jausmą tartum esu pasmerktas myriop: be prisirengimo, be prityrimo tokia sunki našta uždėta ant mano pečių. Kariuomenės néra. Vilniuje tik keliolika karininkų. Jokios organizacijos. Kiek ir kur yra mūsų kareiviai – niekas nežino. O čia slenka, nors ir netvarkingi, bet dideli bolševiku būriai; čia vėl šiaušiasi ir geros programos laukia, kad sukiltų prieš mus, lenkai; čia vokiečiai traukiasi ir traukiiasi: Vilniaus dienos suskaitytos (10–15 dienų), po to per 5–10 dienų turi būti apeistas Kaunas, na ir galas – visa Lietuva bolševikų rankose.“

Gruodžio 29 dieną ministras pirminknas M. Slezevičius ir naujai paskirtas krašto apsaugos ministras M. Velykis pasirašo atsišaukimą į tautą:

„Lietuvos piliečiai! Vyrai, ne kartą Lietuvos priešai norėjo uždėti ant mūsų amžiną nepakeliamą jungą, bet mūsų Tėvynė nenugalėta. Jigyva. Šiandien visi išvydome laisvės rytojų švintant;

Lietuvos karių paradas prie Vilniaus katedros 1939 metais

Lietuvos kariai pratybose 1931 metais

Nuotraukos iš www.wikipedia.lt

Lietuvos Nepriklausomybė neša visiems laisvę ir laimę; tad ginkime Nepriklausomą Lietuvos Valstybę! Vieybėje, kaip broliai, pasidavę kiti tam rankas, eikime drąsiai į kovą, visi kaip vienas stokime už Tėvynę. Lietuva pavojuje! Vokiečių kariuomenei atsitraukiant, jau įsibrovė Lietuvon svetima Rusijos kariuomenė. Ji ateina atimdama iš mūsų gyventojų duoną, gyvulius ir mantą. Jos palydovai – badas, gaisrus pašvaistės, krauso ir ašarų upeliai. Tad ginkime Lietuvą! Parodykim, jog esame verti amžiaus kovotos laisvės; šiandien Lietuvos likimas mūsų pačių rankose. Nelaukdami toliau nei valandos, kas trokšta laisvės, kas pajėgia valdyti ginklą, stokime į Lietuvos krašto apsaugą. Būrių būriais eikime į kaimų, viensėdių, miestų ir miestelių, eikime iš visų Lietuvos kraštų Laisvės ir Tėvynės ginti. Stokime drąsiai pirmyn į kovą! Drąsiai be baimės, kaip mūsų tėvai ir sentėviai, užstokime priešams kelią, pakelkime žygį už mūsų Motiną Tėvynę, už Lietuvos Valstybę.“

Lietuvių karių narsumas

Po šio atsišaukimo dešimtys savanorių rašėsi į Lietuvos kariuomenę Kaune, Panevėžyje, Šiauliuse, Alytuje, Kėdainiuose ir kituose Lietuvos miestuose ir miesteliuose. Viską metę įėjo ginti savo ir vaikų ateitį, įėjo ginti Lietuvą. Kūrėsi sričių apsaugos būriai, batalionai, pulkai ir jau 1919 metų saušio 16 dieną Lietuva turėjo 3000 karių savanorių. Tačiau tai buvo menkutės pajėgos, palyginti, kad bolševikai Lietuvoje turėjo 3 divizijas su apie 20 tūkstančių karių, artilerija ir aviacija, gra-

sinantys užpulti bermontininkai Latvijoje turėjo apie 50 tūkstančių karių, su panašiomis pajėgomis 1920 metų spalį į Lietuvą įsiveržė generolo Liucijano Želigovskio lenkų legionieriai. Nereikia užmiršti, kad ir Klaipėdoje ir jos krašte stovėjo gerai ginkluota Prancūzijos, kuri palaikė Lenkiją, kariuomenės įgula. Bet, nepaisant visų sunkumų ir trūkumų, lietuviai kariai triuškinio bolševikus prie Kėdainių, Šėtos, Jiezno, Alytaus, Pagirių, Ukmergės, Panevėžio, Utenos, Zarasų, Alūštos, Kaukonų ir kitur. Mušė bermontininkus prie Radviliškio ir Šiaulių, lenkai buvo sustabdyti Širvintų–Giedraičių–Musninkų fronto ruože ir būtų lenkai išvyti iš Lietuvos, jei ne Santarvės Komisijos išsikišimas.

1923 metų sausį buvo atkovotas Klaipėdos kraštas. Mūsų kovotojų širdyse atgimė Lietuvos didžiųjų kungių akščių ir didžiavyrių dvasia. Meilė Tėvynėi ir jos žmonėms įkvėpē mūsų karius žygdarbiams. Mažai ginkluotiems ir aprūpintiems jiem tekdavo mūšiuose kautis prieš keletą kartų, o kartais ir dešimteriopai, gausesni, geriau ginkluotą ir aprūpintą prieš, tačiau jie kovési už Tėvynės ir tautos laisvę. Ir tas ginklas yra daug galingesnis.

Amžina garbė ir šlovė žuvusiems, sužeistiems ir kovojušiems už Lietuvos Nepriklausomybę. Jų žygdarbiai amžiams išrašyti į Lietuvos istoriją.

Norisi prisiminti 1919 metais ties Gryva mirtinai sužeisto Lietuvos kario Kosto Skinilio paskutinius žodžius: „Niekai gyvybę, jeigu šalis vėl būtų priešininkų paverpta“.

Paruošė Stasys IGNATAVIČIUS